

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף יא

(בעמוד הקודם)

עולא אמר בשם רבי יוחנן - הטלאים שהקודשו לקרבן תמיד שנשארו בסוף השנה, ואי אפשר להקריבם לשנה הבאה. פודים אותם על כסף של חולין, והבהמות יוצאות לחולין, ואז חוזרים וקונים אותם בחזרה מהכסף של התרומה החדשה, ומשתמשים בהם לתמידים בשנה החדשה. החידוש בדברי עולא, שלמרות שתמיד אפשר לפדות קרבן רק אם יש בו מום, כאן פודים אותם אפילו שהם תמימים בלא מום.

אמר זאת רבה לרב חסדא. שאל אותו רב חסדא - הרי לא היה בתמידים הללו מום, ואם כן איך קדושת הגוף שהיתה בהן הלכה מהם על ידי הפדיון?

אמר ליה (= רבה) - **את לא תסברא וכו'**: אמנם אתה צודק לגבי קרבן יחיד. אבל האם אתה לא סובר שלא אומרים 'קדושה שבהן להיכן הלכה' בקרבנות ציבור, וניתן לפדות אותם למרות שהם תמימים? והרי יש ראייה לכך מהמשנה הבאה.

והתנן מותר הקטורת וכו': בכל שנה היו מכינים שלושה מנים של קטורת, ממנה ממלא הכהן הגדול את הקטורת בידי, ביום כיפור לקודש הקודשים. בכל שנה היתה נשארת חלק מהקטורת בכלי שממנו היה חופן את ידיו. אך אי אפשר להשתמש בקטורת שנשארה לשנה הבאה, כי כל קרבנות ציבור צריכים לקנותם בכל שנה מתרומה חדשה (בדומה לטלאים של קרבן תמיד הנ"ל).

ולכן מה היו עושים? היו לוקחים מתרומת הלשכה את הכסף המגיע לאומני 'בית אבטינס' שהכינו את הקטורת, ומזכים את הכסף לאומנים על ידי אחד הגזברים, ובכך הכסף נעשה חולין. ואחר כך לוקחים את הקטורת ונותנים אותה לאומנים תמורת הכסף (על ידי הגזבר), ובכך הקטורת יוצאת לחולין. ואז לוקחים כסף מתרומת הלשכה וקונים את הקטורת מהאומנים בחזרה (על ידי הגזבר) ונותנים לאומנים את הכסף. עד כאן המשנה בכריתות.

איך מועיל לפדות את הקטורת תמורת הכסף? והרי ברגע שהקטורת הונחה ב'מכתשת', היא מתקדשת ב'קדושת הגוף', כי ל'מכתשת' יש דין של 'כלי שרת'. אלא מוכח שקרבן ציבור ניתן לפדות גם כשהוא קדוש בקדושת הגוף!

אמר ליה (ר' רב חסדא) - קטורת קאמרת? שאני קטורת דקדושת דמים הוא: 'המכתשת' אינה נחשבת ל'כלי שרת', ולכן הקטורת אינה קדושה כלל ב'קדושת הגוף'. והיא קדושה ב'קדושת דמים' בגלל שהיא נקנתה מהכסף של תרומת הלשכה.

רבה מקשה: אלא מעתה: אם הקטורת קדושה רק בקדושת דמים, היא לא אמורה להיפסל על ידי מגע של 'טבול יום' (= טמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו, אם נגע בתרומה או קודשים הוא 'פוסל' אותם. כלומר מטמא אותם בעצמם, אך הם לא יכולים לטמא אחרים). ומדוע כתוב בברייתא שהיא נפסלת במגע של טבול יום?

וכי תימא וכו': ואם תאמר שכל הדברים הקדושים בקדושת דמים אכן נפסלים ב'טבול יום', והרי כתוב במשנה במעילה לא כך. כדלהלן.

המנחות מועלין בהן וכו': יחיד שהקדיש מנחה, היא מתקדשת ב'קדושת דמים' ויש בה דין 'מעילה' (= שאסור להינות ממנה). וכאשר מביא את המנחה לעזרה ומניח אותה ב'כלי שרת' היא מתקדשת ב'קדושת הגוף'. ואז אם יגע בה טבול יום יפסול אותה. וכן אם יגע בה 'מחוסר כיפורים' (= טמא המחוייב בקרבן, שטבל והעריב שמשו ועדיין לא הביא את קרבנותיו) יפסול אותה. והיא תיפסל בלינה (= אם יעבור עליה לילה). עד כאן המשנה.

מוכח מדברי המשנה שמנחה הקדושה בקדושת דמים אינה נפסלת בטבול יום, אלא רק אם הוקדשה בכלי שרת בקדושת הגוף. והוא הדין לקטורת.

רב חסדא מקשה: אלא מאי קדושת הגוף היא וכו': אלא אתה רוצה לומר שהקטורת הוקדשה בקדושת הגוף כשהונחה במכתשת. אך אם כן היא צריכה להיפסל בלינה, כמו מנחה כנ"ל. וקשה מהמשנה במעילה דלהלן.

הקומץ והלבונה והקטורת וכו': במשנה כתוב במפורש **שהקטורת נפסלת בלינה** רק כשהוקדשה בכלי שרת. בהכרח ש'כלי שרת' המדובר כאן אינו 'המכתשת' המדוברת בברייתא למעלה. כי הברייתא אמרה שהקטורת הניתנת ב'מכתשת' נפסלת רק בטבול יום, אך לא אמרה שנפסלת בלינה. ואילו כאן כתוב שכשהיא הוקדשה בכלי שרת היא נפסלת גם בלינה. והחילוק בין המקרים הוא בהכרח,

משום שמכתשת מקדשת את הקטורת רק בקדושת דמים, והכלי שרת מקדש אותה בקדושת הגוף.

אמר ליה (- רבה) - לינה קאמרת? שאני קטורת הואיל וצורתה בכל השנה כולה: באמת המכתשת מקדשת אותה בקדושת הגוף. והסיבה שהברייתא לא אמרה שהיא נפסלת בלינה, בגלל שהקטורת לא משנה את צורתה אף פעם, והפסול של 'לינה' הוא רק בדבר שמתקלקל כשעובר עליו זמן. אמנם בכל אופן כאשר מניחים אותה בכלי שרת גזרו רבנן שהיא תיפסל בלינה, כדי שלא יבואו להקל גם במנחות שהונחו בכלי שרת לומר שאין בהם פסול של לינה, ובהם באמת כן יש פסול של 'לינה'.

מכל מקום קשיא וכו': לסיכום, רבה הוכיח שקרבן ציבור ניתן לפדות על כסף למרות שאין בו מום, ולא אומרים 'קדושה שבהם להיכן הלכה'. רבה תירץ את קושיותיו של רב חסדא. ועכשיו רבה מתייחס לשאלה של רב חסדא. בסופו של דבר נשאר קשה, מדוע באמת לא אומרים 'קדושה שבהן להיכן הלכה'?

והתשובה ש'לב בית דין מתנה עליהן'. כלומר הבית דין מתנים מראש כאשר קונים את הקרבנות ציבור, שרק מה שיצטרך לשנה הנוכחית יתקדש בקדושת הגוף, ומה שלא יצטרך יתקדש רק בקדושת דמים.

אמר ליה אביי: הרי רבה בעצמו אמר, שהמקדיש איל בקדושת דמים כדי שימכרו אותו ויקנו בו קרבן עולה, האיל בעצמו נעשה קדוש בקדושת הגוף. ואי אפשר למכור אותו, אלא צריך להקריב אותו בעצמו. ואם כן איך מועיל התנאי של בית דין, שהקרבן ציבור שנקנה ואינו נצרך, יהיה קדוש בקדושת דמים כדי לקנות בו קרבן חדש. הרי מכיון שהקרבן ציבור ראוי בעצמו להיות קרבן, ממילא הוא כבר מתקדש אוטומטית בקדושת הגוף!

רבה עונה: לא קשיא, הא דאמר לדמי עולה הא דאמר לדמי נסכים: אני דיברתי על המקדיש איל לקדושת דמים כדי לקנות בו קרבן עולה. שאז מכיון שהאיל עצמו ראוי להיות הקרבן שיקנו בכסף, הוא עצמו נעשה הקרבן ולכן הוא קדוש בקדושת הגוף. אבל המקדיש איל לקדושת דמים כדי לקנות בו נסכים, האיל לא נעשה קדוש בקדושת הגוף. כי האיל בעצמו לא יכול להיות נסכים, ולכן הוא מתקדש בקדושת דמים.

וכך גם כאן. לב בית דין מתנה שהקרבנות שאינם נצרכים לשנה הזאת, יתקדשו בקדושת דמים של 'מותר הלשכה', שעושים מהם ציפוי זהב לקודש הקודשים. מכיון שהקרבנות או הקטורת אינם יכולים להעשות ציפוי לקודש הקודשים, הם מתקדשים רק בקדושת דמים.

איתיביה אביי - פר ושעיר של יום הכפורים שנאבדו: הם נאבדו והפריש קרבנות אחרים תחתיהם והקריבום, ואחר כך נמצאו הקרבנות הראשונים שנאבדו. וכן בשעירי ע"ז (המכפרים על ציבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד) שנאבדו ונמצאו. מה עושים איתם? לדעת רבי יהודה יכלו למיתה. לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון ירעו עד שיפול בהם מום, וימכרו ויקנו בכסף עולות נדבה של ציבור, מכיון שהלכה למשה מסיני שאין חטאת ציבור שהתכפרו בעליה מתה. עד כאן הברייתא.

הקושיא, לדעת רבי אלעזר ור"ש מדוע צריך להמתין שיפול בהם מום ואי אפשר לפדות אותם מיד? הרי 'לב בית דין מתנה עליהן' ואם כן הם קדושים רק בקדושת דמים!

רבה עונה: אבודין קאמרת? שאני אבודין דלא שכיח: קרבנות שנאבדו זהו מקרה שאינו שכיח ועל כך בית דין לא עושים תנאי.

אביי מקשה: הרי פרה דלא שכיחא וכו': הרי פרה אדומה היא דבר שאינו מצוי, כי בכל ימי בית ראשון ובית שני עשו רק שבע פרות אדומות. ובכל אופן כתוב בברייתא שעל כל פסול שיקרה בפרה פודים אותה ומוציאים אותה לחולין ולוקחים אחרת. כגון אם היא מתה או נשחטה חוץ למקומה, תיפדה. ואפילו אם מצא אחרת יותר יפה ממנה, תיפדה. אמנם אם כבר שחט אותה במקום הראוי לה בהר המשחה, לא פודים אותה, כי גנאי הוא להוציא אותה לחולין בשלב הזה.

וקשה, איך ניתן להוציא אותה לחולין כשמצא אחרת נאה הימנה? הרי בית דין לא עושים תנאי על דבר שאינו מצוי, וכאמור פרה אדומה אינה מצויה?

רבה עונה: שאני פרה דקדשי בדק הבית היא: היא הבכלל לא קדושה בקדושת הגוף, וממילא לא צריך את התנאי של בית דין כדי לפדות אותה.

אביי מקשה: אי הכי מתה או נשחטה תפדה? הא בעינן העמדה והערכה! מדוע אם היא מתה או נשחטה פודים אותה? והרי בהמה קדושה שרוצים לפדות אותה, צריך להעמיד אותה על רגליה ולהביא כהן שיעריך את שוויה. וכאן הדבר לא יתכן

שהרי היא כבר מתה. אלא בהכרח שניתן לפדות אותה רק בגלל שלב בית דין מתנה עליה.

רבה עונה: הא מני רבי שמעון היא וכו': הסובר שדברים הקדושים בקדושת דמים אינם צריכם העמדה והערכה. ומכיון שכאמור פרה אדומה קדושה רק בקדושת דמים, היא לא צריכה העמדה והערכה.

אביי מקשה: אי רבי שמעון אימא סיפא וכו': אם כן מדוע כאשר הפרה נשחטה על המערכה שלה אין לה פדייה? והרי רבי שמעון עצמו אמר שהיא כן נפדית. כדלהלן.

רבי שמעון אומר פרה מטמאה טומאת אוכלין: פרה אדומה שנשחטה בשרה אסור בהנאה, ובכל אופן היא מקבלת טומאת אוכלין. למרות שרבי שמעון סובר שאיסורי הנאה אינם מקבלים טומאת אוכלין, בגלל שהיתה לה 'שעת הכושר'. כלומר היה זמן שבו היא היתה ראויה לאכילה, וממילא כבר ירדה לה תורת קבלת טומאה שאינה פוקעת ממנה יותר.

ואמר ריש לקיש: 'שעת הכושר' שלה הוא לאחר שנשחטה לפני שהיזו את דמה. הטעם, כי פרה אדומה יכולה להיפדות אפילו לאחר שנשחטה כהלכה על המערכה שלה. והיינו אם מצא פרה אחרת יפה ממנה, יכול לפדות את הראשונה שכבר נשחטה והבשר יוצא לחולין. וממילא אפילו שבפועל לא פדו אותה, אך מכיון שהיתה שעה שהיא היתה ראויה להיפדות, היא כבר נחשבת כ'אוכל'. כי 'כל העומד להיפדות כפדוי דמי' והרי זה כאילו היא נפדתה, וממילא כבר חל עליה קבלת טומאה. ואז אפילו לאחר שיזו את דמה היא תמשיך לקבל טומאה.

רבה עונה: אלא שאני פרה הואיל ודמיה יקרינ: אלא באמת הברייתא של הפרה הנ"ל אינה כדעת רבי שמעון. והפרה אכן קדושה בקדושת הגוף. והסיבה שניתן לפדות אותה אם מצא אחרת נאה הימנה, בגלל שלב בית דין מתנה עליה. ואפילו שהיא דבר שאינו מצוי, בכל אופן בגלל שהיא דבר יקר מאד בית דין מתנים גם עליה.

הגמרא חוזרת לדברי הברייתא

אמר מר מתה תפדה: הגמרא חוזרת לדברי הברייתא למעלה, שאם הפרה האדומה מתה, פודים אותה.

קושיא: וכי פודין את הקדשים להאכיל לכלבים? והרי כל מה שיהיה ניתן לעשות איתה לאחר הפדיון כשתצא לחולין, זה רק להאכיל אותה לכלבים.

תירוץ: אמר רב משרשיא משום עורה: בשביל להשתמש בעור שלה. קושיא: וקיימי ב"ד ומתנו אדעתא דעורה: וכי בשביל להציל את השווי המועט של העור שלה, בית דין עושים תנאי שניתן לפדות אותה? תירוץ: אמר רב כהנא אמרי אינשי מגמלא אונה: בני אדם אומרים שכדאי לקבל מהגמל אפילו רק את העור של האוזניים שלו...

אביי ממשיך להקשות לרבה

איתיביה אמרו לו לר' שמעון וכו': אם נאבד השעיר שהופרש ליום כיפור והפרישו אחר תחתיו, ואחר כך מצאו אותו, האם ניתן להשתמש בו לר"ח או רגלים? אמר להם רבי שמעון - כן. אמרו לו - הרי כפרתן אינה שוה כי כל אחד מכפר על דבר אחר. אמר להם רבי שמעון - בסופו של דבר שלושתם באים לכפר על סוגים שונים של טומאת מקדש וקדשיו. עד כאן המובא במשנתנו.

מדוע רבי שמעון הוצרך לתרץ להם תירוץ דחוק (ששלושתם מכפרים על סוגים של טומאת מקדש וקודשיו)? הוא יכל לתרץ להם שלב ב"ד מתנה עליהן שאם יאבדו ולא יקריבו אותם ניתן יהיה להקריב אותם בר"ח או ברגל.

רבה מתרץ: ר' שמעון קאמרת? וכו': הרי רבי שמעון בכלל לא סובר ש'לב ב"ד מתנה' על קרבנות ציבור. וכמו שאמר רב אידי בר אבין, שלדעת רבי שמעון אי אפשר לפדות את התמידים שנשארו משנה שעברה אם אין בהם מום. ומה שאמרנו לעיל שפודים אותם בלי מום זו דעת חכמים החולקים על רבי שמעון.